

practice of application by courts of criminal law on the recurrence, aggregation and recidivism of crimes and their legal consequences."]. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*. 2010. № 7. [in Ukr.]

12. *Ukrayins'ke kryminal'ne pravo. Zahal'na chastyna* [Ukrainian criminal law. General part]: pidruchnyk / za red. V. O. Navrots'koho. Kyiv: Yurinkom Inter, 2013. 712 s. [in Ukr.]

13. Kharchenko, V. B. (2011) *Kryminal'no-pravova okhorona prav na rezul'taty tvorchoyi diyal'nosti ta zasoby individualizatsiyi v Ukraini* [Criminal-legal protection of the rights to the results of creative activity and means of individualization in Ukraine]: monohrafiya. Kharkiv: KHNU imeni V. N. Karazina, 480 s. [in Ukr.]

14. *Éntsyklopediya ugolovnoho prava* [Encyclopedia of Criminal Law] / pod red. V. B. Malinina. T. 8: *Ugolovnaya otvetstven-nost' i nakazaniye*. Sankt-Peterburh: Izdaniye professora Malinina, 2007. 798 s. [in Ukr.]

#### SUMMARY

**Oksana V. Korotiuk. Repeatency as a qualifying feature of crimes affecting the objects of intellectual property rights.** The article reveals the peculiarities of repeatency as a qualifying feature of crimes affecting the objects of intellectual property rights. The analysis made it possible to conclude that the repetition of socially dangerous encroachments on objects of intellectual property rights takes place in the case of: a) committing certain socially dangerous acts on the same object of intellectual property rights two or more times (for example, repeated illegal publication of the same work after the sale of the previous edition); b) committing certain socially dangerous acts on different objects of intellectual property rights, which are defined in the same article (part of article) of the Criminal Code, two or more times (for example, committing illegal reproduction of one work, and then committing illegal reproduction of another work); c) committing two or more different separate socially dangerous acts (actions whose objective side is different) in relation to the objects (object) of intellectual property rights, which are defined (which is defined) in the same article (part of article) of the Criminal Code (for example, illegal reproduction of the work and its illegal distribution).

The conclusion is that presence or absence of a sign of repeated encroachments on the objects of intellectual property rights depends on the following factors: 1) the number of committed socially dangerous acts; 2) the number of objects of intellectual property rights that are negatively (criminally) affected. At the same time, the infringement of several objects of intellectual property rights does not always indicate the recurrence of crimes. For example, encroachment on an object of related rights, which simultaneously results not only in violation of the holder's right to the object of related rights (audiovisual work), but also in violation of the rights of the author of the text and / or musical work. However, several people (copy-right and related rights) are affected by this event.

**Keywords:** *criminal law protection, objects of intellectual property rights, repeatency, qualifying feature, intellectual property.*

УДК 343.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-2-162-168



**Ігор МЕДИЦЬКИЙ**<sup>©</sup>

кандидат юридичних наук, доцент  
(Прикарпатський національний  
університет ім. В. Стефаника)

#### КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОТВОРЕННЯ У СТРУКТУРІ НАСЛІДКІВ ЗЛОЧИННОСТІ: «СОБІВАРТІСТЬ» ЯК КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ

Обґрунтовано важливість кримінологічної складової процесу кримінального законотворення як структурної частини проблеми наслідків злочинності. Із узагальненням позицій щодо найбільш суттєвих недоліків сучасної кримінально-правової політики наголошується на необхідності врахування економічного критерію її ефективності. Здійснено системний аналіз звітності щодо виконання бюджетних програм законотворення; змін до Особливої частини кримінального закону щодо їх відповідності суспільному попиту, фінансово-економічного обґрунтування та врахування криміногенності їх можливих наслідків.

**Ключові слова:** *злочинність, наслідки злочинності, «ціна» злочинності, собівартість, бюджет.*

© Медицький І.Б., 2020

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-6720-6658>

ibm78@ukr.net

**Постановка проблеми.** Будь-яка політика, втілювана державою, має на меті наближення максимально можливого рівня ефективності. Висновки про критичність стану сучасної кримінально-правової політики, неефективність здійснюваного кримінально-правового впливу, непослідовність законодавця та прийняття ним поспішних рішень, посилення каральної складової покарання, відсутність кримінологічного аналізу дійсності та адекватної оцінки суспільної небезпечності діяння підтверджують як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. До інших причин наявного становища дослідники відносять: відсутність алгоритму імплементації загальноновизнаних міжнародних стандартів з прав людини і громадянина; неузгодженість прийнятих нормативно-правових актів правилам законодавчої техніки, ігнорування пропозицій та рекомендацій кримінально-правової науки; «необов'язковість» статусу правової/наукової експертизи законопроектів (попереднього кримінологічного моніторингу).

**Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми.** Ефективність кримінально-правової політики та процес кримінального законотворення як її першопричина були предметом наукових пошуків М. М. Бабаєва, В. І. Борисова, Я. І. Гілінського, А. Е. Жалінського, С. І. Мінченка, Ю. Є. Пудовочкіна, А. І. Рарога, О. П. Рябчинської, Є. Л. Стрельцова, П. Л. Фріса, В. Я. Тація та ін. Водночас питання кримінального законотворення у контексті саме кримінологічної проблематики наслідків злочинності, включно із його собівартістю, розглянуті недостатньо, що і зумовило необхідність цього дослідження.

**Мета статті:** дослідити собівартість сучасного процесу кримінального законотворення у структурі наслідків злочинності, як відповідного обсягу затрат держави і суспільства, спрямованих на протидію.

**Виклад основного матеріалу.** Сам правотворчий процес є доволі затратним для держави. Як слушно зауважує М. М. Бабаєв, зростання витрат активно провокують негативні чинники, як-от непрофесійний рівень законотворчої техніки, дефекти процедури, тривалість шляху від виникнення законопроекту до його ухвалення і набрання ним чинності, завзяте ігнорування вимог щодо всесторонньої, особливо кримінологічної, експертизи проектів. Позначається нерідко відсутня об'єктивна оцінка прямих і непрямих матеріальних та інших наслідків прийняття і застосування правового акта [1, с. 49]. Звідси і втрати, пов'язані із появою скоростиглих, «сирих» законів, що суперечать один одному, які потрібно коригувати і знову запускати усе більш дороговартісний правотворчий процес [2, с. 7].

С. І. Мінченко розкриває такі взаємозв'язки законотворчості та «ціни» злочинності:

– кримінально-процесуальне законодавство може передбачати механізми щодо скорочення ціни на процесуальні процедури, які становлять приблизно 21 % витрат, покладених на протидію злочинності. Вдосконалені механізми, пов'язані з примиренням із потерпілим, співпрацею з органом досудового розслідування тощо, дещо впливають на зниження «ціни» злочинності. Однак у законопроектній роботі часто не надають фінансового документа, який би відображав прогноз можливого зниження витрат на злочинність у цій частині;

– до 60 % витрат на злочинність пов'язані з фінансуванням роботи поліцейських органів. Декриміналізація зменшує витрати на досудове розслідування й судові витрати, проте залишається витрати на адміністративну юстицію, і таке зниження ціни передбачається, але невідома різниця в такій ціні;

– «ціна» злочинності включає також потенціал втрачених можливостей, пов'язаних, зокрема, із незайнятістю делінквентів. Зміни та доповнення до кримінального законодавства, що подовжують строк обмеження певних прав та одночасно зменшують призонізацію населення, виглядають гуманно. Проте вони припускають, що особа, яка скоїла загальнокримінальний злочин і яку змушують на тривалий час відмовитись від своєї легальної професії, повинна буде отримувати іншу освіту або переходити на низькокваліфіковану роботу, весь цей час вона буде обмежена або виключена із сектора економічно активного населення. Це створюватиме додаткові ризики, що виражаються в її подальшій криміналізації, і з випадкового злочинця велика ймовірність переходу у клас звичних або професійних злочинців [10, с. 91–92].

Наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони науковці справедливо відносять до обов'язкових соціально-економічних підстав її закри-

плення<sup>1</sup>. Цілком правильно Ю. В. Орлов, Д. М. Миронюк зазначають, що одним з принципів правового регулювання, який неодмінно має бути дотриманий, є його реальність та фінансова обґрунтованість. В іншому разі матиме місце і порушення прав і свобод громадян через нездатність правоохоронних органів повною мірою виконати покладені на них обов'язки, і службові зловживання, як реакція на протиріччя між правовими завданнями та легальними можливостями їх виконання [11, с. 81].

Із вказаного вище випливає теза про важливість економічного аналізу, який, на думку А. Е. Жалінського, зможе дати необхідну інформацію про реальну потребу зміни кримінального закону, механізм впливу кримінального закону, тобто його адресатів, пропоновану поведінку, ресурс застосування та виконання приписів, які вводяться у дію, а також пов'язаних з цим різноманітних, прямих та побічних наслідків. У контексті кримінального правотворення предмет економічного аналізу, на його думку, повинні утворювати такі питання, пов'язані з оптимізацією цільової функції кримінального закону: 1) поняття та зміст попиту на законодавчі новели; 2) ознаки та природа корисності, раціональності та ефективності проєктів кримінального закону; 3) межі, можливості та методи раціонального вибору проєктних варіантів; 4) ресурсність реалізації нових моделей поведінки; 5) економічний зміст виниклих наслідків (ефектів), включаючи трансакційні та альтернативні затрати, а також перерозподіл владного ресурсу; 6) введення у практику нових кримінально-правових інститутів, можливість їх закріплення, реалізації та інше [4, с. 58, 60–61].

Системний аналіз звітності щодо виконання бюджетних програм показує постійне збільшення собівартості законотворчої діяльності ВРУ, яка становила: у 2016 р. – 334 млн 795 тис. грн; у 2017 р. – 517 млн 994 тис. грн (+ 183 млн 199 тис. грн (54,0 %) порівняно з минулим роком); у 2018 р. – 755 млн 125 тис. грн (+ 237 млн 131 тис. грн (45,7 %) порівняно з минулим роком); у 2019 р. – 871 млн 73 тис. грн (15,3 %) порівняно з минулим роком). Одночасно кількісно-якісні показники ефективності та раціональності (у тому числі й економічного змісту) вітчизняного парламенту не корелюють із остаточною собівартістю законодавчої «продукції». У 2018 р. замість затвердженої (планованої) у паспорті бюджетної програми кількості законопроєктів у 1350 одиниць було зареєстровано 1102 (відхилення – 248), із 359 запланованих до прийняття законопроєктів прийнято 161 (відхилення – 198), частка прийнятих законів у загальній кількості зареєстрованих законопроєктів становила 14,6 % проти 26,6 % запланованої (відхилення – 12). Одночасно відбувається здороження середніх витрат на один зареєстрований законопроєкт – із запланованої суми у 583 900 грн до фактичної у 685 200 грн (101 300 грн). У 2019 р. замість затвердженої (планованої) у паспорті бюджетної програми кількості законопроєктів у 1350 одиниць було зареєстровано 1089 (відхилення – 261), із 359 запланованих до прийняття законопроєктів прийнято 143 (відхилення – 216), частка прийнятих законів у загальній кількості зареєстрованих законопроєктів становила 13,1 % проти 26,6 % запланованої (відхилення – 13,5). Здороження середніх витрат на один зареєстрований законопроєкт становило 116 900 грн, із запланованої суми у 679 100 грн до фактичної у 796 000 грн [5–8].

Тенденція зростання собівартості законотворення спостерігається і в проєктах документів на наступні звітні періоди. Зокрема, згідно з бюджетним запитом на 2020–2022 роки, відповідно до планованої кількості законопроєктів у 1350 одиниць середні витрати на один законопроєкт у 2021 р. прогноуються в сумі 791 700 грн, у 2022 р. – 831 500 грн. Причому планована кількість зареєстрованих законопроєктів, як і запланована частка прийнятих законів, залишається на рівні попередньої діяльності за 2016–2019 роки – 1350 одиниць та 26,6 % відповідно [3].

Згідно зі ст. 91 ЗУ «Про Регламент Верховної Ради України» одним із супровідних документів до внесеного законопроєкту є пояснювальна записка, яка має містити: 1) обґрунтування необхідності прийняття законопроєкту, цілей, завдань і основних його положень та місця в системі законодавства; 2) обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону після його прийняття;

<sup>1</sup> Фріс П. Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1(2). С. 25–26; Голіна В. Проблема кримінологічного забезпечення криміналізації і декриміналізації у кримінальному праві України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 3(82). С. 110; Балобанова Д. О. Загальні засади теорії криміналізації. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 47. С. 147; Полный курс уголовного права : в 5 т. / под ред. А. И. Коробеева. Т. 1. Санкт-Петербург, 2008. С. 106–107.

3) інші відомості, необхідні для розгляду законопроекту. У разі внесення законопроекту, проекту іншого акта, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету (надходжень бюджету та/або витрат бюджету), суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки). Якщо такі зміни показників бюджету передбачають зменшення надходжень бюджету та/або збільшення витрат бюджету, до законопроекту, проекту іншого акта подаються пропозиції змін до законодавчих актів щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Разом із зазначеним, наявна практика вітчизняного кримінального законотворення свідчить, що ініціатори законодавчих змін не обґрунтовують та не конкретизують вказану підставу, зазначаючи, що «... реалізація законопроекту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України». Пояснювальні записки недостатньо мотивовані, у них переважно містяться загальні фрази і не наводяться чіткі та зрозумілі обґрунтування на підставі переконливих фактів та аргументів, а відсутність чітких критеріїв призводить до того, що пояснювальні записки не виконують своєї функції.

За авторським спостереженням, протягом 2016–2019 років на підставі 47 законів до Особливої частини КК України внесено 150 змін. Пояснювальні записки до 28 з них (60 %) не містять належного статистичного чи соціологічного обґрунтування необхідності їх прийняття; у 33 із них (70,2 %) відсутній аналіз можливостей бюджетних витрат; у 34 із них (72,3 %) відсутній прогноз можливого впливу на криміногенну ситуацію та корупцію. Майже в 6 законах (12,7 %) відсутні пояснювальні записки. За вказаний період структура Особливої частини збільшилася за рахунок прийняття десяти нових складів (ст.126-1, 146-1, 151-2, 201-1, 332-2, 351-2, 364-2, 368-5, 389-2, 390-1), причому у пояснювальних записках до законопроектів зазначалося, що криміналізація тих чи інших видів поведінки не зумовить витрат із Державного бюджету України.

Водночас автори законопроектів, спрямованих на збільшення обсягу кримінально-правової репресії, не враховують кореляційних зв'язків як наслідків їх прийняття: введення до структури КК України нового складу злочину тягне за собою збільшення кількості засуджених за вчинення делікту осіб, що призведе до збільшення витрат на реалізацію кримінально-виконавчої політики; прийняття таких новел вимагає додаткових витрат на кримінальне судочинство у справах по «нових» деліктах (тобто витрати на реалізацію кримінальної процесуальної політики). Законопроекти, спрямовані на гуманізацію кримінального законодавства та лібералізацію кримінальної відповідальності, також повинні були б враховувати «затратність» кримінального судочинства у частині перегляду постановлених судових вироків, що відбувається в силу правила про зворотність дії кримінального закону, який скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи (ч. 1 ст. 5 КК України).

Проте цього не спостерігаємо. Як приклад наведемо Закон України №101-IX від 18.09.2019 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес», згідно з яким із закону про кримінальну відповідальність виключено ст. 205 ККУ «Фіктивне підприємство». У пояснювальній записці до законопроекту вказується, що його реалізація не вимагатиме додаткових витрат із Державного бюджету України. Варто відзначити сумнівне, з позиції наведених аргументів, обґрунтування необхідності прийняття вказаного акта. Авторами констатуючи численні факти «використання аналізованої статті як інструменту для зловживань під час притягнення осіб до відповідальності», «поширеної практики використання контролюючими органами матеріалів досудового розслідування та вироку суду у кримінальному провадженні за ст. 205 КК України для обґрунтування донарахування грошових зобов'язань платникам податків», «хибності підходу судів до оцінки доказів, наданих контролюючими органами» єдино можливим та необхідним засобом зменшення тиску на бізнес визначили не протидію зловживанням у судовій та правоохоронній сферах, а технічно більш просту та менш затратну у часово-фінансовому розумінні декриміналізацію згаданого виду протиправної поведінки.

Проте наслідки такого кроку законодавця, прямо передбачені ст. 58 Конституції України, ч. 1 ст. 5 КК України, у матеріальному еквіваленті є доволі великими та, безумовно, призведуть до витрат Державного бюджету. Зросло навантаження на суди України, якими за період з 25.09.2019 р. (набрання чинності закону № 101-IX) до 01.03.2020 р. винесено понад 90 ухвал, про закриття, на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України, кримінальних проваджень щодо підозри у злочині, передбаченому ст. 205 КК України, у

зв'язку із декриміналізацією діяння (інформація взята із вільного доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень). У деяких випадках, з огляду на декриміналізацію поведінки, передбаченої ст. 205 КК України, суди реагують на недбалість та зловживання з боку працівників прокуратури відмовою у задоволенні клопотань про затвердження угоди про визнання винуватості, про звільнення особи у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. За наслідками розгляду кримінальні провадження повертають для продовження досудового розслідування, що впливає, відповідно, на час та «собівартість» кримінального процесу.

На «собівартість» процесу безумовно вплине розгляд судами заявлених, на підставі ст. 74 КК України, ст. 537, 539 КПК України, подань від державної установи «Центр пробації» про звільнення від відбування покарання осіб, засуджених за вчинення делікту, передбаченого ст. 05 КК України. Зважаючи на дані ДСА України за 2019 р. про кількість засуджених за ч. 1 і 2 ст. 205 КК України – 81 особу, витрати на здійснення регламентованої КПК України процедур зростуть [9].

Зазначеним Законом України № 101-ІХ від 18.09.2019 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» суттєво збільшено поріг кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 ККУ). Фактично, внесеними змінами до КК України декриміналізовано усі діяння по ухиленню від сплати податків у розмірі до: 1) трьох та більше тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 1 ст. 212 КК України) (станом на 01.01.2019 р. – 2 881 500 грн); 2) п'яти та більше тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 2 ст. 212 КК України) (4 802 500 грн); 3) семи та більше тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 3 ст. 212 КК України) (6 723 500 грн). Зменшення кримінальної репресії у цій частині знову таки призведе до збільшення кількості розглянутих судами України клопотань щодо закриття кримінальних проваджень на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України.

**Висновки.** У контексті попиту на законодавчі новели кримінально-правового змісту ми говоримо про адресовану від суспільства до парламенту пропозицію, сформульовану ініціативу отримати певну кількість законодавчого «продукту». Характер та якість бажаного продукту, безумовно, визначається об'єктивно наявними чинниками – станом злочинності в країні, її кількісними та якісними параметрами, суспільними почуттями страху, звикання, толерантності чи, навпаки, нетерпимості до злочинних форм поведінки тощо. Сучасні події свідчать, що механізм задоволення попиту у деяких випадках переломлюється через призму дії негативних чинників та процесів (спотворене розуміння політичної «доцільності»); неналежна кримінологічна обґрунтованість; недостатній науково-теоретичний рівень парламентарів; нерідкі випадки грубого порушення законодавчої процедури: відсутність експертизи нормативно-правових документів, попередніх обговорень у профільних комітетах, неврахування висновків міжнародних інституцій тощо; необов'язковість «статусу» експертизи законопроектів, реалізованих науковцями, практиками, громадськістю; «пасивність» законодавця у питаннях врахування рішень та рекомендацій за наслідками проведених науково-практичних конференцій, діяльності науково-дослідних інститутів, лабораторій тощо), що у підсумку перетворюється на небажаний для споживача продукт. Додатковим наслідком реалізованого процесу є неможливість суспільства, врешті-решт, придбати/перенести/стерпіти/погодитися із отриманими змінами кримінального законодавства через відсутність прорахунків їх наслідків.

#### Список використаних джерел

1. Бабаев М. М. Роль государства в снижении тяжести социальных последствий преступности. *Современные проблемы уголовной политики* : материалы V Междунар. науч.-практ. конф.; под редакцией А. Н. Ильяшенко. 2014. С. 40–54. URL: [https://elibrary.ru/download/elibrary\\_23377744\\_44103982.pdf](https://elibrary.ru/download/elibrary_23377744_44103982.pdf) (дата звернення: 04.03.2020).
2. Бабаев М. М., Квашиш В. Е. Социальные последствия преступности: методологические и прикладные проблемы. *Научный портал МВД России*. 2010. № 1(9). С. 3–12.
3. Бюджетний запит на 2020–2022 роки (Форма 2020-2). URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/bd\\_zap/181894.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/bd_zap/181894.html) (дата звернення: 23.02.2020).
4. Жалинский А. Э. Об экономическом подходе к уголовному правотворчеству. *Государство и право*. 2007. № 10. С. 58–67.
5. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм за 2016 рік. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/150234.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/150234.html) (дата звернення: 22.02.2020).
6. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм за 2017 рік. URL:

[https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/150235.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/150235.html) (дата звернення: 22.02.2020).

7. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм за 2018 рік. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/150236.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/150236.html) (дата звернення: 22.02.2020).

8. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм за 2019 рік. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/167148.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/167148.html) (дата звернення: 22.02.2020).

9. Звіт про склад засуджених за 2019 рік. URL: [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/rik\\_2019](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019) (дата звернення: 03.03.2020).

10. Мінченко С. І. Законотворчість і ціна злочинності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвуз. наук.-практ. круглого столу (Київ, 22 берез. 2019 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 341 с. С. 90–93.

11. Орлов Ю. В., Миролюк Д. М. Ефективність правового регулювання у сфері протидії злочинності: політико-кримінологічний аспект. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 8. С. 75–93.

Надійшла до редакції 10.04.2020

### References

1. Babayev, M. M. (2014) Rol' gosudarstva v snizhenii tyazhesti sotsial'nykh posledstviy prestupnosti [The role of the state in reducing the severity of the social consequences of crime]. *Sovremennyye problemy ugolovnoy politiki: materialy V Mezhdunar. nauch.-prakt. konf.*; pod redaksiyey A. N. Il'yashenko. S. 40–54. URL: [https://elibrary.ru/download/elibrary\\_23377744\\_44103982.pdf](https://elibrary.ru/download/elibrary_23377744_44103982.pdf) (data zvernennya: 04.03.2020). [in Russ.]

2. Babayev, M. M., Kvashis, V. Ye. (2010) Sotsial'nyye posledstviya prestupnosti: metodologicheskiye i prikladnyye problemy [Social consequences of crime: methodological and applied problems]. *Nauchnyy portal MVD Rossii*. № 1(9). S. 3–12. [in Russ.]

3. Byudzhetniy zapyt na 2020–2022 roky (Forma 2020-2) [Budget request for 2020-2022 (Form 2020-2)]. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/bd\\_zap/181894.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/bd_zap/181894.html) (data zvernennya: 23.02.2020). [in Ukr.]

4. Zhalinskiy, A. E. (2007) Ob ekonomicheskom podkhode k ugolovnomu pravotvorchestvu [On the economic approach to criminal lawmaking]. *Gosudarstvo i pravo*. № 10. S. 58–67. [in Russ.]

5. Zviti pro vikonannya pasportiv byudzhetnikh program za 2016 rik [Reports on the implementation of passports of budget programs for 2016]. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/150234.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/150234.html) (data zvernennya: 22.02.2020). [in Ukr.]

6. Zviti pro vikonannya pasportiv byudzhetnikh program za 2017 rik [Reports on the implementation of passports of budget programs for 2017]. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/150235.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/150235.html) (data zvernennya: 22.02.2020). [in Ukr.]

7. Zviti pro vikonannya pasportiv byudzhetnikh program za 2018 rik [Reports on the implementation of passports of budget programs for 2018]. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/150236.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/150236.html) (data zvernennya: 22.02.2020). [in Ukr.]

8. Zviti pro vikonannya pasportiv byudzhetnikh program za 2019 rik [Reports on the implementation of passports of budget programs for 2019]. URL: [https://www.rada.gov.ua/documents/gosp\\_fin\\_dij\\_doc/p\\_bd\\_pr/167148.html](https://www.rada.gov.ua/documents/gosp_fin_dij_doc/p_bd_pr/167148.html) (data zvernennya: 22.02.2020). [in Ukr.]

9. Zvit pro sklad zasudzenikh za 2019 rik [Reports on the implementation of passports of budget programs for 2017]. URL: [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/rik\\_2019](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019) (data zvernennya: 03.03.2020). [in Ukr.]

10. Mitchenko, S. I. (2019) Zakonotvorchist' i tsina zlochinnosti [Lawmaking and the price of crime]. *Kriminologichna teoriya i praktyka: dosvid, problemy syohodennya ta shlyakhy yikh vyrishennya: materialy mizhvuz. nauk.-prakt. kruhloho stolu (Kyiv, 22 berez. 2019 r.)* / redkol.: V. V. Cherniy, S. D. Husaryev, S. S. Chernyavs'kiy ta in. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav., 341 s. S. 90–93. [in Ukr.]

11. Orlov, Yu. V., Mironyuk, D. M. (2014) Efektivnist' pravovogo reguluyvannya u sferi protidii zlochinnosti: polityko-kryminologichniy aspekt [Effectiveness of legal regulation in the field of crime prevention: political and criminological aspect]. *Visnyk Kriminologichnoyi asotsiatsiyi Ukrainy*. № 8. S. 75–93. [in Ukr.]

### SUMMARY

**Ihor B. Medytskiy. Criminal legislation in the structure of the consequences of crime: «cost» as a criterion of efficiency.** The article substantiates the importance of the criminological component of the process of criminal lawmaking as a structural part of the problem of the consequences of crime. In summarizing the positions on the most significant shortcomings of modern criminal justice policy, the need to take into account the economic criterion of its effectiveness is emphasized. Systematic analysis of reporting on implementation of budget programs of lawmaking; amendments to the Particular part of the criminal law regarding their compliance with public demand, financial and economic justification and

taking into account the criminality of their possible consequences.

In the context of the demand for legislative articles of a criminal nature, the proposal addressed by the Parliament to the Parliament, formulated an initiative to obtain a certain amount of legislative «product», was confirmed. It is justified that the nature and quality of the desired product is determined by objectively existing factors - the state of crime in the country, its quantitative and qualitative parameters, public feelings of fear, addiction, tolerance or, conversely, intolerance to criminal behaviors and more. The list of factors and processes that negatively affect the mechanism of demand satisfaction (misunderstanding of political «expediency»; inadequate criminological validity; insufficient scientific and theoretical level of parliamentarians; frequent cases of gross violation of the legislative procedure: lack of legal expertise, lack of legal expertise committees, failure to take into account the findings of international institutions, etc., the optional «status» of examination of bills implemented by scientists, pracykamy, the public, «passivity» of the legislator in matters of accounting decisions and recommendations resulting from a scientific and practical conferences, activities of research institutes, laboratories, etc.). An additional consequence of this process is the inability of society to «buy» the changes in the criminal law.

**Keywords:** *crime, consequences of crime, «price» of crime, cost, budget.*

УДК 343.8

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-2-168-175



**Анатолій  
ЧЕРНЕНКО**<sup>©</sup>  
кандидат  
юридичних наук,  
доцент



**Анатолій  
ШИЯН**<sup>©</sup>  
викладач

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

## ЩОДО ПРАВА ЗАСУДЖЕНИХ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА УМОВНО-ДОСТРОКОВЕ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ АБО ЗАМІНУ НЕВІДБУТОЇ ЧАСТИНИ ПОКАРАННЯ БІЛЬШ М'ЯКИМ ТА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено питання забезпечення права засуджених до довічного позбавлення волі в Україні на умовно-дострокове звільнення від відбування покарання або заміну невідбутої частини покарання більш м'яким. З огляду на положення, висловлені Європейським судом з прав людини в справі «Петухов проти України», зроблено висновок, що чинний механізм такого звільнення не відповідає міжнародним стандартам і це зумовлює необхідність закріплення в законодавстві України відповідних правових норм. Проаналізовано проблемні питання реалізації такого права, наведено деякі пропозиції щодо їх вирішення.

**Ключові слова:** *засуджені до довічного позбавлення волі, право на звільнення, помилування, порушення міжнародних зобов'язань, умовно-дострокове звільнення, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, рішення Європейського суду з прав людини, рішення ЄСПЛ у справі «Петухов проти України».*

**Постановка проблеми.** У квітні 2001 року Верховною Радою України було прийнято новий Кримінальний кодекс (далі КК), який скасував для засуджених осіб найбільш суворе кримінальне покарання – смертну кару, а замість нього ввів довічне позбавлення волі.

Довічне позбавлення волі – це один із основних видів покарання, передбачений КК України, що полягає в ізоляції засудженого за вироком суду, примусовому його по-

© Черненко А.П., 2020

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-0923-2663>

ap\_1956@ukr.net

© Шиян А.П., 2020

k\_kpd@dduvs.in.ua